

2024-10-04

Informationsklass: Publik

Till Konstitutionsutskottet

KU anmälan av statsrådet Ebba Busch men anledning av uttalande om Vattenfall i Dagens Nyheter

I statens ägarpolicy noteras följande på första sidan:

“Regeringen har riksdagens uppdrag att aktivt förvalta bolagen med statligt ägande så att den långsiktiga värdeutvecklingen blir den bästa möjliga och, i förekommande fall, att de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs väl. Regeringen anser att det är av största vikt att bolagen förvaltas på ett aktivt och professionellt sätt med långsiktigt värdeskapande som övergripande mål.

(...)

En förutsättning för att bolagen med statligt ägande ska bidra till ekonomisk effektivitet och konkurrenskraft i hela landet är att staten tillämpar god bolagsstyrning. Den svenska regeringens förvaltningsprinciper följer i huvudsak OECD:s riktlinjer för bolags styrning respektive antikorruption och integritet i statligt ägda företag vilket ger ett förutsägbart ramverk för såväl staten som ägare som för bolagen med statligt ägande”

Statsrådet Ebba Busch uttalade följande i en intervju med Hilda Ärlemyr som publicerades 30 september 2024 i Dagens Nyheter:

“- Jag synar Vattenfall där. De har inte koll på sina grejer”

Bakgrunden till resonemanget handlar om Vattenfalls syn på ekonomin i Kriegers Flak. DN skriver vidare:

“EB: – Jag menar att det är felaktigt att påstå att det avgörande är anslutningsavgiften, säger hon till DN.

Journalisten: Men Vattenfall har själva sagt att det är de slojade subventionerna till havsvindkraften som gör att de inte satsar?

EB: – Ja, och jag synar det. De kunde inte svara i dag på grundläggande siffror som rör kapacitetsfaktorer. Då synar jag det påståendet.”

God bolagsstyrning innebär enligt svensk kod för bolagsstyrning att ägaren utövar sitt inflytande på bolaget på bolagsstämman och vid tillsättandet av styrelsen.

“Det forum där aktieägarnas inflytande utövas är bolagsstämman, som är aktiebolagets högsta beslutande organ. Stämman kan avgöra varje fråga i bolaget, som inte uttryckligen faller under ett annat bolagsorgans exklusiva kompetens. Annorlunda uttryckt har bolagsstämman en överordnad ställning i förhållande till bolagets styrelse och verkställande direktör.”

(...)

“Styrelsen ska svara för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Den mycket vida beslutskompetens som lagen tillerkänner styrelsen begränsas i förhållande till stämman i första hand av de bestämmelser i lagen som ger stämman exklusiv beslutanderätt i vissa frågor, exempelvis i fråga om ändring av bolagsordningen, val av styrelse och revisorer samt fastställelse av balans- och resultaträkning. Styrelsen är i sin förvaltning emellertid skyldig att rätta sig efter särskilda föreskrifter som kan ha meddelats av bolagsstämman, förutsatt att föreskriften i fråga inte strider mot aktiebolagslagen eller bolagsordningen.”

När statsrådet, som företrädare för regeringen och därmed som representant för ägaren, säger att “De har inte har koll på sina grejer” och syftar på Vattenfall, så innebär det att statsrådet lägger sig i driften av bolaget på ett sätt som står i strid med koden.

En minister som uttalar sig negativt om driften av ett statligt bolag bryter mot de konstitutionella principerna i regeringsformen på följande sätt:

1. Ministerstyre och myndigheters självständighet (12 kap. 2 § regeringsformen)
Enligt regeringsformen är det förbjudet för ett statsråd att påverka en förvaltningsmyndighet eller ett statligt bolag i enskilda ärenden som rör myndighetsutövning eller tillämpning av lag. Statligt ägda bolag, även om de verkar på en mer kommersiell basis än vanliga myndigheter, omfattas av denna princip när det gäller statens kontroll. Om en minister uttalar sig negativt om ett statligt bolag och försöker påverka dess drift eller affärsbeslut, kan detta uppfattas som ett otillbörligt försök att styra bolaget, vilket bryter mot principen om självständighet.

Ett statligt bolag har en styrelse och en ledning som är ansvarig för dess drift, och de ska agera självständigt från direkt politisk inblandning i enlighet med gällande regler för bolagsstyrning. En minister kan inte på ett direkt sätt styra över hur dessa bolag sköter sina dagliga operationer, affärsbeslut eller strategier.

2. Legalitetsprincipen (1 kap. 1 § regeringsformen)

En ministers uttalanden som direkt riktar sig mot driften av ett statligt bolag kan också ifrågasättas enligt legalitetsprincipen, som kräver att alla statliga organ, inklusive regeringen och dess ministrar, agerar inom ramen för gällande rätt. Om ett statsråd uttalar sig på ett sätt som antyder att ett statligt bolag bör fatta vissa beslut eller vidta åtgärder, utan att dessa direkt stöds av lagstiftning eller regeringsbeslut, kan det ses som att ministern försöker agera utanför sin behörighet. Detta kan skapa en situation där bolaget känner sig pressat att fatta beslut baserat på politiska uttalanden snarare än på affärsmässiga överväganden, vilket skulle vara i strid med principen om rättsstatlighet.

3. Kollektivt beslutsfattande i regeringen (7 kap. 3 § regeringsformen)

Statens ägarstyrning över statliga bolag utövas i regel kollektivt av regeringen, inte av enskilda ministrar. Eventuella beslut om bolagets strategiska inriktning eller åtgärder ska fattas av regeringen i sin helhet. Om en minister enskilt uttalar sig negativt om bolagets drift eller försöker påverka dess affärsbeslut, skulle detta kunna uppfattas som ett försök att gå runt det kollektiva beslutsfattandet och utöva individuellt inflytande, vilket strider mot regeringsformens principer. Det är regeringens roll som kollektiv att utfärda direktiv till bolaget, till exempel genom ägardirektiv som godkänns av hela regeringen.

4. Negativa konsekvenser för förtroendet och affärsmässigheten

En ministers negativa uttalanden om ett statligt bolag kan skada dess trovärdighet och affärsmässighet. Statliga bolag verkar ofta på en konkurrensutsatt marknad, och ett sådant uttalande kan påverka bolagets anseende, relationer med kunder och affärspartners samt dess ekonomiska ställning. Detta kan indirekt påverka bolagets självständighet eftersom det kan tvingas agera på ett sätt som försöker blidka regeringen eller motverka den negativa bilden, snarare än att agera enligt sina egna affärsmässiga överväganden.

På dessa grunder vill jag anmäla statsrådet Ebba Busch till KU.

Elisabeth Thand Ringqvist
Riksdagsledamot (C)